Eduskunnan lakivaliokunta

Viite:
Lakivaliokunnan asiantuntijakuuleminen 24.10.2023

Asia:
Hallituksen esitys eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain muuttamisesta, HE 62/2023 vp

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt lausuntoani hallituksen esityksestä eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain muuttamisesta. Lausuntoa on pyydetty erityisesti esityksen sisältämästä passiivisuusvalituksesta. Pyydettynä lausuntona esitän kunnioittaen seuraavaa.

Passiivisuusvalitus

Totean aluksi, että hallituksen esityksen yleisperusteluiden sivulla 27 kohdassa 6 Lausuntopalaute kerrottua ja sivuilla 31 – 33 käsiteltyä täydentävää lausuntopyyntöä 4.9.2023 ei ole tullut oikeuskanslerinvirastoon, mistä syystä en ole antanut oikeusministeriölle pyynnössä tarkoitettua täydentävää lausuntoa. Esityksen valmistelun tukena on käytetty oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen laillisuusvalvontakäytäntöä.

Tietosuojalain 21 §:n ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 57 §:n muutoksilla on tarkoitus toteuttaa Euroopan

PL 20, 00023 Valtioneuvosto Puhelin 0295 16001 kirjaamo.okv@gov.fi

www.oikeuskansleri.fi

komission edellyttämä, tietosuoja-asetukseen ja rikosasioiden tietosuojadirektiiviin perustuva mahdollisuus saattaa toimivaltaisen viranomaisen passiivisuus kanteluasiassa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Käsitykseni mukaan muutokset toteuttavat tietosuoja-asetuksen 78 artiklan 2 kohdan ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin 53 artiklan 2 kohdan asettamat edellytykset, vaikka muutosten tosiasiallinen oikeussuojaa lisäävä vaikutus jäänee kuitenkin vähäiseksi. Yhdyn Helsingin hallinto-oikeuden lausunnossaan 14.9.2023 esittämään näkemykseen siitä, että sääntely, jossa tietosuojavaltuutetun passiivisuus katsotaan käsittelyä koskevaksi kielteiseksi päätökseksi, on järjestelynä jossain määrin keinotekoinen. Ottaen huomioon, että tietosuojavaltuutetulle asetettavalla määräajalla ja uudella passiivisuusvalituksella on tarkoitus korjata komission toteama puute asetuksen ja direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa, pidän sääntelyä kuitenkin perusteltuna.

Tietosuojavaltuutetulle laissa annettu määräaika kanteluasian käsittelylle tai arvion antamiselle päätöksen antamisajasta lienee omiaan ohjaamaan tietosuojavaltuutettua toimimaan tavalla joka poistaa tarpeen hallinto-oikeudelle tehtävän valituksen käyttöön. Määräaika itsessään ei toki lisää tietosuojavaltuutetun käytössä olevia resursseja käsitellä sille tehtäviä kanteluita. Passiivisuusvalitus siten täyttää EU:n tietosuojalainsäädännön muodolliset vaatimukset mutta pelkästään sen avulla ei voida tehokkaasti poistaa viivästymisen mahdollisia rakenteellisia juurisyitä.

Hallinto oikeudelle passiivisuustilanteessa tehtävä valitus, jonka tulkitaan kohdistuvan käsittelyä koskevaan kielteiseen päätökseen, ei käsitykseni mukaan rajoita tietosuoja-asetuksen 52 artiklan 1 kohdassa ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin 41 artiklan 1 kohdassa edellytettyä valvontaviranomaisen riippumattomuutta.

En pidä esitettyä sääntelyä ongelmallisena ylimpien laillisuusvalvojien toimivallan kannalta, sääntely ei rajoita laillisuusvalvojien toimivaltaa tutkia tietosuojavaltuutetun menettelyn lainmukaisuutta. Tilanteessa jossa tietosuojavaltuutettu ei anna käsiteltävänään olevaan kanteluun ratkaisua 3 kuukauden määräajan sijasta ilmoittamassaan ajassa ylimmälle laillisuusvalvojalle tehtävä kantelu jäisi lisäksi edelleen ainoaksi käytettävissä olevaksi oikeussuojakeinoksi.

Ehdotettu sääntely voi johtaa tilanteeseen, jossa tietosuojavaltuutettu antaa kanteluasian ratkaisun tai tiedon ratkaisun antamisajankohdasta, kun asia on jo saatettu hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. Itä-Suomen hallinto-oikeuden lausunnossaan 12.9.2023 esittämän mukaisesti olisi syytä harkita lakiin otettavaa sääntelyä siitä, että valittajalta ei tällaisessa tilanteessa peritä käsittelymaksua.

Muut huomiot hallituksen esityksestä

Pidän tietosuojalain 15 §:ään esitettyä lisäystä siitä, että tietosuojavaltuutettu voi siirtää ratkaisuvaltaa esittelijöinä toimiville virkamiehille hyvänä. Esitetty muutos on omiaan nopeuttamaan asioiden käsittelyä, kun tietosuojavaltuutetun ei edellytetä itse ratkaisevan asioita jotka eivät edellytä erityistä harkintaa.

Esitetyt henkilötunnuksen käsittelyn tarkennukset tietosuojalakiin ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin ja muut tietosuojalakiin tehtävät korjaukset ovat mielestäni perusteltuja.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri Pekka Liesivuori

OKV/1988/22/2023-OKV-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Liesivuori Pekka 91219791W	Pöysti Tuomas 912198006
2023-10-18	2023-10-18